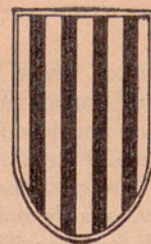

AVENÇ

dels ANNALS de la

Societat Catalana d'Estudis Polítics, Econòmics i Socials

ANY II

BUENOS AIRES, SETEMBRE-OCTUBRE 1944

N.º 12

Estudi sobre el filòsof català Lluís Vives

per JOSEP TRUETA

EL mes de setembre del 1523 arribà a Oxford el valencià Joan Lluís Vives i Marc procedent de Londres, on havia romàs uns tres mesos. Venia a Oxford invitat pel cardenal Wolsey, arquebisbe de York, i llavors l'home de major influència a la cort d'Enric VIII. A Oxford, Vives fou nomenat *fellow* del *Corpus Christi College*, fundat pocs anys abans, i el 10 d'octubre de 1523 el filòsof català fou incorporat a la Universitat d'Oxford amb el títol de doctor en lleis. Fins el 1528 Vives va viure a Oxford mentre les classes eren obertes, i la resta del temps el passà entre Bruges i Londres. De la seva estada a Oxford, en resten alguns records, més en les lletres que va escriure des d'ací i que han estat publicades, que en la memòria dels oxonians contemporanis. Malgrat allò que digueren de Vives anglesos influents tan representatius com Thomas More —“¿quí és que ultrapassa a Vives en la quantitat i profunditat de coneixements?”— avui fa pena constatar que, fins entre els actuals professors del *Corpus Christi College*, la memòria de Vives es manté agrisada per una boira tan densa com la que cobreix Oxford alguns nits de tardor. És cert que el nom del nostre filòsof és conegut d'alguns erudits, però la seva obra és tan ignorada ací que m'he sentit impulsat a escriure un modest treball recordant la personalitat i les obres de Vives, treball que espero publicar un dia o altre.

Crec que m'hauria pogut considerar impermeable a la veu de la raça —aquesta vibració suau i penetrant que ens posa en contacte amb els nostres morts travessant el temps— sinó m'hagués interessat a esbrinar la psicologia de Vives i el perquè vingué ací. Per damunt de tot m'interessava conèixer les reaccions del gran filòsof en enfrontar-se amb el món anglès i per què no tornà mai més a la seva terra, tot i que fou invitat a anar a Alcalà a ocupar la càtedra de clàssic llatins, vacant per la mort del gran humanista espanyol Antonio de Lebrija. En una lletra, Vives ens diu que el clima d'Oxford es “ventós, pesat i humit”, i somnia aleshores en la seva València que, diu, té un clima “. . . tan bell i agradós, que no es coneix cap estació durant la qual els arbres abundants no estiguin coberts i guarnits amb fulles, flors,

verdor i varietat de colors. El cel és clar, pur, suau i serè. El paisatge no és mai dur con quan gela, ni enfosquit per núvols i boires, ni és l'aire massa rarefet per la calor”. A despit d'aquest pangeíric, en una lletra posterior ens diu: “. . . parlo del meu país, com els meus béns, més aviat amb modèstia per por que les meves paraules no dominin lloc a sospitar que exagero”. Si la terra l'atreia tant, però, per què no hi tornà?

Allò que vaig començar esperonat per simple curiositat, acabà absorbint-me del tot. Aviat vaig sospitar que l'aïllament de Vives del seu poble tenia un significat molt més pregon del que fins llavors l'hi havia donat. La seva partença fou providencial, ja que permeté la perpetuació de la flama espiritual que manté viva la consciència d'un poble. Veieu-ho:

Quan Vives sortí de les Terres Catalanes cap a França, l'any 1509, tenia tot just disset anys. Quan ell se'n anà, alguns prohoms catalans encara acaraven l'esperança que Ferran el Catòlic, maridat amb una princesa occitana —Na Germana de Foix—, redreçaria els malifets de la Terra i la nostra història de poble lliure rebrotaria amb nou impuls. Aquest somni durà poc. El 1512 Vives era a París; en esclatar la guerra entre Espanya i França tots els condeixebles peninsulars de Vives —entre ells Santàngel— feren cap a llurs cases. Vives preferí dirigir-se cap al nord i establir-se a Lovaina. Pel 1522, trobant-se Vives a Bruges, l'emperador Carles Vè. féu el seu històric viatge a Espanya. Amb ell hi anaven alguns dels amics de Vives, entre altres Ferran Colom, —fill del descobridor del Nou Món— i Alfons Valdés. Vives novament preferí passar penyalitats a Flandes que arredossar-se sota el tàlem protector de l'emperador i tornar a la Península. Entre Bèlgica i Anglaterra transcorregué tota la vida de Vives des que deixà París. Les seves experiències d'estudiant a la capital de França les recollí en un llibret que titulà *In Pseudo-Dialecticos*, publicat l'any 1519, on descabdella un enfilall d'atacs contra els seus mestres de París. Aquest escrit es considerat per molts —entre altres per Thomas More— com de gran vàlua; en aquell llibret el nostre filòsof escriu contra el despotisme escolàstic i clama per la